

TBMM'ye Verilen Yazılı Soru Önergelerinde Çocuk İşçiliğine İlişkin Durumlar

Taner Atmaca, Erdal Yıldırım & Beyza Şahin

Özet: Bu araştırmanın amacı, 2005-2025 yılları arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne (TBMM) sunulan yazılı soru önergeleri üzerinden çocuk işçiliği konusunun parlamenter düzeyde nasıl ele alındığını, siyasi partilerin konuya yaklaşımlarını ve tematik eğilimleri ortaya koymaktır. Araştırma, çocuk işçiliğinin yasama faaliyetlerinde nasıl temsil edildiğini inceleyerek, yürütmeye yönelik denetim araçlarının etkinliğini sorgulamaktadır. Araştırma nitel bir desende yürütülmüş olup, veri toplama yöntemi olarak doküman analizi kullanılmıştır. TBMM'nin resmi web sitesinde yer alan yazılı soru önergeleri veri tabanından "çocuk işçiliği" ile doğrudan ilgili olan 256 önerge sistematik şekilde seçilmiş ve tematik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Önergeler dönemsel olarak beş yıllık periyotlar hâlinde sınıflandırılmış ve içeriklerine göre kodlanmıştır. Bulgular, çocuk işçiliği konusunun TBMM'de artan oranda gündeme taşındığını, özellikle muhalefet partileri (CHP, HDP/DEM) tarafından daha yoğun ele alındığını göstermektedir. Temalar arasında "çocuk işçiliği istatistikleri", "mücadele politikaları", "çalışma koşulları ve denetim" öne çıkarken; "hayatını kaybeden çocuk işçiler" ve "göçmen çocuklar" gibi başlıkların da zamanla daha fazla yer aldığı tespit edilmiştir. Önergelerin büyük kısmının ya süresi geçtikten sonra cevaplandığı ya da hiç cevaplanmadığı, bu durumun parlamenter denetimin etkinliğini sınırladığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çocuk işçiliği, TBMM, parlamenter denetim, çocuk hakları, eğitim

Abstract: The aim of this study is to examine how the issue of child labor has been addressed at the parliamentary level in Turkey through written parliamentary questions submitted to the Grand National Assembly of Turkey (TBMM) between 2005 and 2025. The research investigates how child labor is represented in legislative activities and questions the effectiveness of parliamentary oversight mechanisms directed at the executive. The study adopts a qualitative research design and utilizes document analysis as the data collection method. A total of 256 written parliamentary questions directly related to "child labor" were systematically selected from the TBMM's official database and analyzed using thematic analysis. The questions were classified into five-year periods and

Taner Atmaca, Doç. Dr., Düzce Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, taneratmaca@duzce.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9157-3100

@ Erdal Yıldırım, Dr. Öğr. Üyesi, Akşaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, erdal.yildirim@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8726-5903

Beyza Şahin, Öğr. Gör., Düzce Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi, beyzasahin@duzce.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7084-811X

Atmaca, T., Yıldırım, E., & Şahin, B. (2025). TBMM'ye verilen yazılı soru önergelerinde çocuk işçiliğine ilişkin durumlar. *Güncel Sosyoloji*, 3(1), 103-128

 guncelsosyoloji.com

Başvuru: 15.05.2025
Revizyon: 25.05.2025
Kabul: 15.06.2025
Online Basım: 30.06.2025

coded according to their content. The findings indicate that the issue of child labor has increasingly become a topic of parliamentary concern, particularly emphasized by opposition parties such as CHP and HDP/DEM. Prominent themes include “child labor statistics,” “policy measures,” and “working conditions and inspections,” while topics like “children who died while working” and “migrant children” have gained visibility over time. A significant number of questions were either answered after the legal deadline or not answered at all, revealing limitations in the effectiveness of parliamentary oversight.

Keywords: Child labor, TBMM, parliamentary oversight, child rights, education

Giriş

Çocuk işçiliği, çocukların fiziksel, zihinsel, ahlaki ve sosyal gelişimlerini olumsuz etkileyen koşullar altında çalıştırılmaları biçiminde tanımlanmakta ve küresel düzeyde ciddi bir insan hakları ihlali olarak değerlendirilmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), 2021 yılında dünya genelinde yaklaşık 160 milyon çocuğun işçi statüsünde çalıştığını ve bu sayının çeşitli sosyal, politik ve ekonomik faktörlerin etkisiyle artma riski taşıdığını rapor etmiştir (ILO, 2021). Literatüre göre çocuk işçiliği; yoksulluk, eğitime erişimdeki eşitsizlik, sosyal güvencesizlik ve devlet denetim mekanizmalarının zayıflığı gibi çok boyutlu yapısal sorunların bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Bourdillon vd., 2009).

Bu yapısal etkenler, özellikle gelişmekte olan ülkelerde çocuk işçiliğini yalnızca ekonomik bir mesele olmaktan çıkarak, eğitim politikaları, sosyal hizmetlerin kapsamı, aile yapısı ve bölgesel kalkınma düzeyleri gibi çok boyutlu bir sorun haline getirmektedir. Çocukların çalışma yaşamına erken yaşta katılması, yalnızca onların eğitim haklarının ihlal edilmesine değil, aynı zamanda çocukluk dönemine özgü fiziksel, duygusal ve bilişsel gelişim süreçlerinin kesintiye uğramasına da yol açmaktadır (Çöpoğlu, 2018). Nitekim çocuk işçiliği, nesiller arası yoksulluğun yeniden üretildiği bir döngüyü de beslemektedir. Eğitimden uzak kalan çocuklar, düşük vasıflı işlerde çalışmaya mahkûm olmakta ve ileriki yaşamlarında da benzer sosyoekonomik koşulları miras olarak devretmektedirler (Dursun ve Aksakal, 2018).

Özellikle kayıt dışı alanlarda; mevsimlik tarım, küçük ölçekli sanayi, sokakta çalıştırılma ya da ev içi hizmetler gibi sektörlerde çocuk işçiliğinin görünürlüğü az olmakla birlikte, etkileri son derece yıkıcıdır. Bu çocuklar çoğu zaman uzun çalışma saatlerine maruz kalmakta, sosyal güvenlikten yoksun bırakılmakta ve fiziksel istismara açık hale gelmektedir (Beleli, 2013). Dahası, çocuk işçiliği çoğu zaman toplumsal cinsiyet eşitsizlikleriyle de iç içe geçmektedir; kız çocukları ev içi emek veya bakım hizmetlerinde görünmez biçimde çalıştırılırken, erkek çocuklar fiziksel güce dayalı işlere yönlendirilmektedir. Bu durum, toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretimini ve eşitsizliği pekiştirmektedir (Kabeer, 2003).

Türkiye’de çocuk işçiliği sorunu, 1990’lı yıllardan itibaren kamu politikalarının ve uluslararası taahhütlerin gündemine girmiştir. Türkiye’nin taraf olduğu ILO’nun 138 ve 182 No’lu sözleşmeleri doğrultusunda iç hukukta da çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Ancak özellikle mevsimlik tarım, küçük ölçekli sanayi işletmeleri ve sokakta çalıştırma gibi alanlarda

çocuk işçiliği halen yaygın bir biçimde gözlenmektedir (Benek & Baydemir, 2021). TÜİK'in 2019 yılı "Çocuk İşgücü Anketi" verilerine göre, Türkiye'de çalışan çocukların oranı %4,4 olarak ölçülmüş, bu çocukların önemli bir bölümünün eğitim yaşamları ile çalışma yaşamları arasında çelişen bir gündelik deneyim yaşadıkları tespit edilmiştir (TÜİK, 2020).

Literatürde yer alan çeşitli bulgular, çocuk işçiliğinin Türkiye'de hem kırsal hem de kent-sel bağlamda farklı biçimlerde tezahür ettiğini ortaya koymaktadır. Mevsimlik tarım işçiliğinde çocuklar aileleriyle birlikte göç etmekte, bu durum ise çocukların eğitim sürekliliğini kesintiye uğratmakta ve örgün eğitimin dışına itilmelerine yol açmaktadır (Beyazova, 2019). Kentlerde ise özellikle küçük ölçekli atölyeler, ayakkabı ve tekstil sektörleri, çocuk emeğinin istismarına açık yapılar sunmaktadır. Sokakta çalışan ya da çalıştırılan çocuklar ise hem iş güvencesinden hem de temel yaşam koşullarından yoksun olarak yaşamsal risklerle karşı karşıya kalmaktadırlar (Fırat & Karataş, 2023).

Bu çerçevede Türkiye'de çocuk işçiliği ile mücadeleyle yönelik yasal mevzuatın geliştirilmiş olması önemli bir ilerleme olarak değerlendirilse de uygulama düzeyinde ciddi sorunlar yaşandığı görülmektedir. Denetim mekanizmalarının yetersizliği, kayıt dışı çalışmanın yaygınlığı ve çocuk emeğinin bazı toplumsal kesimlerde meşrulaştırılması, sorunun çözümünü güçleştirmektedir (Berigel, 2017). Ayrıca çocuk işçiliğiyle mücadele, yalnızca Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın değil; Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile yerel yönetimlerin koordinasyon içinde yürütmesi gereken çok aktörlü bir süreçtir. Ancak mevcut uygulamalarda zaman zaman bu tür kurumsal eşgüdüm ve sürdürülebilirlik eksiklikleri dikkat çekmektedir.

Yasama organının yürütme üzerindeki denetim işlevi, çocuk işçiliğiyle mücadelede kamu politikalarının etkinliğini artırmak açısından önemli bir role sahiptir. Milletvekillerinin çocuk işçiliğine ilişkin verdikleri yazılı soru önergeleri, yalnızca idari uygulamalara ilişkin bilgi talebi değil, aynı zamanda bu alandaki ihmallerin ve yapısal sorunların görünür kılınması açısından da önem taşımaktadır. Bu önergeler, çocuk emeğinin hangi temalarda TBMM gündemine taşındığını, hangi iller, sektörler veya yaş gruplarının öne çıktığını ve siyasi partilerin konuya yaklaşım biçimlerini analiz etmek açısından değerli bir kaynak niteliğindedir. Dolayısıyla bu bağlamda, çocuk işçiliğiyle mücadele yalnızca bireysel düzeyde değil, devletin sosyal politika üretme kapasitesi, yasama faaliyetleri ve kamusal denetim mekanizmaları çerçevesinde de ele alınmalıdır. Türkiye özelinde düşünüldüğünde, çocuk işçiliğine karşı verilen siyasi ve kurumsal mücadele, farklı dönemlerde değişen politik önceliklere ve kamuoyu hassasiyetlerine göre şekillenmiştir. Bu noktada, TBMM'ye sunulan yazılı soru önergeleri hem yürütmenin bu alandaki faaliyetlerinin sorgulanması hem de toplumsal duyarlılıkların yasama organına yansımaya biçimlerinin incelenmesi açısından önemli bir veri kaynağı sunmaktadır.

Belirlenen bu problem durumuna bağlı olarak aşağıdaki alt problemlere araştırmada cevaplar aranmıştır:

- TBMM’ye çocuk işçiliği ile ilgili sunulan yazılı önergelerin dönemsel dağılımı önergelerin durumlarına göre nasıl gerçekleşmektedir?
- TBMM’ye çocuk işçiliği ile ilgili sunulan yazılı önergelerin partilere göre dağılımı nasıl ortaya çıkmaktadır?

Çocuk İşçiliği

Çocuk işçiliği, çocukların gelişimlerini olumsuz etkileyen, fiziksel, zihinsel, ahlaki ve sosyal bütünlüklerini tehdit eden işlerde çalıştırılmaları durumunu ifade etmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü’ne (ILO) göre çocuk işçiliği, çocukların eğitim hakkını ihlal eden, onları erken yaşta ekonomik üretime dahil eden ve sağlıklı bir çocukluk dönemi geçirmelerine engel olan her türlü ekonomik faaliyeti kapsamaktadır (ILO, 2021). Bu tanım, her çocuk çalışmasını değil, çocuğun yaşına, gelişim düzeyine, çalıştığı koşullara ve maruz kaldığı risklere göre çocuk için zararlı olan işleri kapsamaktadır. Örneğin ev içinde sorumluluk almak ya da hafif işlerde kısa süreli çalışma her zaman “çocuk işçiliği” kapsamında değerlendirilmemektedir; burada belirleyici olan kriter, çocuğun eğitimini, sağlığını ve güvenliğini tehdit eden boyuttur (Gülcan, 2021).

Çocuk işçiliği kavramı, yalnızca ekonomik bir olgu değil, aynı zamanda sosyal, kültürel ve politik boyutları olan çok yönlü bir sorundur. Yoksulluk, eğitime erişimdeki eşitsizlikler, sosyal güvenceden yoksunluk, ailelerin gelir düzeyleri ve toplumun çocuk emeğine bakışı gibi faktörler çocuk işçiliğini artıran başlıca etkenler arasında yer almaktadır (Kalaycı & Karadeniz, 2023). Özellikle düşük gelirli hanelerde çocukların gelir getirici faaliyetlere yönlendirilmesi, hane ekonomisini desteklemekle birlikte çocukların eğitim hayatından uzaklaşmasına ve uzun vadede toplumsal eşitsizliklerin yeniden üretilmesine neden olmaktadır (Edmonds & Pavcnik, 2005).

Ailelerin yetersiz gelir düzeyine sahip olması, çocukların erken yaşta çalışma yaşamına katılmalarına neden olan en temel etkenlerden biridir. Özellikle kırsal bölgelerde yaşayan aileler, çocuklarını ekonomik bir kaynak olarak görmekte ve onların emeğini haneye katkı sağlayacak bir unsur olarak değerlendirmektedir (Basu & Van, 1998). Çocuk işçiliği, yalnızca bireysel hak ihlali değil, aynı zamanda toplumsal kalkınma açısından da önemli bir engel olarak kabul edilmektedir. Uzun vadede çocuk işçiliği hem bireylerin potansiyelini sınırlamakta hem de nitelikli iş gücü oluşumunu engelleyerek ülke ekonomisini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle çocuk işçiliğiyle mücadele, yalnızca koruma temelli değil, aynı zamanda sosyal adalet, eğitim hakkı ve fırsat eşitliği perspektifinden ele alınmalıdır.

Zorunlu eğitimin varlığına rağmen okul terkleri, özellikle ortaokul düzeyinde belirginleşmekte, kırsal alanlarda okulun fiziksel uzaklığı, ulaşım zorlukları veya düşük eğitim kalitesi çocukların eğitimden kopmasına neden olabilmektedir (Avşar & Arslantaş, 2024). Eğitimin

maliyetli olarak algılanması ve eğitim sistemine duyulan güven eksikliği de aileleri çocuklarını çalıştırmaya yönltebilmektedir. Bununla birlikte bazı toplum kesimlerinde çocukların çalışması, toplumsal normlar ve geleneksel roller çerçevesinde meşrulaştırılmakta; özellikle erkek çocukların “hayata erken atılması” veya kız çocukların “ev işlerinde sorumluluk alması” toplumsal olarak onaylanmaktadır. Bu tür kültürel kabuller, çocuk işçiliğine yönelik mücadelede engelleyici bir unsur oluşturmaktadır (Abdullah vd., 2022; Kabeer, 2003). Ayrıca ailelerin sosyal yardımlara erişiminde yaşanan yetersizlikler ve devletin çocuk koruma sistemlerinin etkin işlememesi, çocukların savunmasız hale gelmesine yol açmaktadır. Özellikle kayıt dışı alanlarda çalışan çocuklar, sağlık hizmetlerinden mahrum kalmakta ve güvenli olmayan koşullarda çalıştırılmaktadır (Özdemir vd., 2024).

Çocuk işçiliği hem Türkiye’de hem de dünya genelinde çocuk haklarının en ciddi ihlallerinden biri olarak varlığını sürdürmektedir. Birleşmiş Milletler’e bağlı Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve UNICEF’in 2021 tarihli raporuna göre dünya genelinde milyonlarca çocuk çalışmaktadır (ILO, 2021). Bu yüksek sayılar, çocukların eğitime erişimini sınırlamakta, fiziksel ve psikolojik gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Türkiye’de de benzer bir tablo gözlemlenmektedir. Ancak 2000-2020 arası verilerine göre ise bu sayılarda giderek düşüşün olduğu da görülmektedir (Çapın, 2022). Özellikle tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinde çocuk işçiliği yaygındır.

Kırsal bölgelerde ve mevsimlik tarım işlerinde çalışan çocuk sayısı diğer sektörlerle göre daha fazladır. Bu bağlamda ILO’nun Türkiye’de yürüttüğü “Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Programı”, asgari çalışma yaşının zorunlu eğitimle uyumlu hale getirilmesini ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesini hedeflemektedir. Mevsimlik gezici tarım işçiliği, Türkiye’de çocuk işçiliğinin en yoğun biçimde görüldüğü alanlardan biridir. Aileleriyle birlikte göç eden çocuklar hem düzenli eğitimden uzak kalmakta hem de ağır koşullar altında çalışmak zorunda bırakılmaktadır. Ayrıca şehir merkezlerinde sokakta çalıştırılan çocukların önemli bir kısmı iç göçle gelen ailelerin çocuklarıdır (Kızmaz & Bilgin, 2010). Bu faktörler bir araya geldiğinde, çocuk işçiliği sadece bireysel veya ailevi bir tercih değil, sistematik eşitsizliklerin ve yetersiz sosyal politikaların bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne (TBMM) verilen yazılı soru önergeleri aracılığıyla çocuk işçiliğine ilişkin politik söylem, farkındalık düzeyi ve çözüm arayışlarını incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Nitel araştırma desenleri, toplumsal olguların karmaşık doğasını, bağlamsal özelliklerini ve içerdiği anlamları derinlemesine anlamayı amaçladığı için bu çalışmanın amacıyla örtüşmektedir (Merriam, 2023). Bu bağlamda, çocuk işçiliği gibi çok boyutlu ve sosyopolitik içerikli bir konunun, metinler

ve söylemler üzerinden analiz edilmesi, nitel bir yaklaşımla daha anlamlı hale gelmektedir. Araştırma kapsamında kullanılan özgül yöntem ise doküman analizidir. Doküman analizi, mevcut belgelerin sistematik bir şekilde incelenmesini ve bu belgeler üzerinden belirli temaların, örüntülerin ve anlamların ortaya çıkarılmasını sağlayan bir nitel veri toplama ve analiz yöntemidir (Bowen, 2009). Yazılı soru önergeleri, TBMM'nin resmi web sayfası aracılığıyla elde edilen kamuya açık belgeler olup, milletvekillerinin yürütmeye yönelttiği soru ve sorun tanımlarını içermesi bakımından özgül ve politik söylemi doğrudan yansıtan birincil veri kaynaklarıdır. Bu yönüyle doküman analizi, çalışmanın konusunu oluşturan politik temsili, algıyı ve gündeme alınma biçimlerini değerlendirmek için uygun ve geçerli bir yöntem olarak kabul edilmiştir. Bu araştırma modelinin tercih edilmesindeki temel gerekçe, çocuk işçiliği gibi toplumsal ve etik boyutları güçlü bir sorunun, yasama faaliyetlerinde nasıl ele alındığını, ne tür bir dil kullanıldığını ve hangi temalar etrafında tartışıldığını anlamaktır.

Veri Toplama Süreci ve Analiz

Bu çalışmada kullanılan veriler, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (TBMM) resmi internet sitesi üzerinden erişilebilen Yazılı Soru Önergeleri veri tabanından elde edilmiştir. Veri toplama süreci, 2024-2025 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde gerçekleştirilmiştir. TBMM'nin resmi web sitesinde yer alan <https://www.tbmm.gov.tr/denetim/yazili-soru-ongergeleri> adresi üzerinden yapılan sistematik taramalarda, "çocuk işçi", "çocuk işçiliği" ve "çocuk işçiler" anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Bu anahtar kelimeler aracılığıyla yürütülen taramalar sonucunda, 2005-2025 yılları arasını kapsayan toplam 256 adet yazılı soru önergesi tespit edilmiştir. Veri seti oluşturulurken yalnızca anahtar kelimelerle doğrudan ilişkili olan önergeler analiz kapsamına alınmıştır. Konu dışı ya da yalnızca bağlamdan bağımsız biçimde bu anahtar kelimeleri içeren ancak çocuk işçiliğiyle somut bir ilişki kurmayan önergeler analiz dışı bırakılmıştır. Toplanan veriler içerisindeki önergelerin en eskisi 2005, en yenisi 2025 yılına aittir.

Önergeler herhangi bir özel ölçüt olmadan 2005-2009, 2010-2014, 2016-2020 ve 2021-2025 şeklinde 5'erli periyotlarla dönemleştirilmiştir. Bu şekilde içerik açısından anlamlı, doğrudan çocuk işçiliğine odaklanan ve politik temsili yansıtan önergelerden oluşan bir nitel veri kümesi oluşturulmuştur. Elde edilen belgeler, tematik analiz yöntemi ile incelenmiştir. Tematik analiz, nitel verilerin içerdiği örüntüleri ve temaları tanımlamak, organize etmek ve yorumlamak için kullanılan sistematik bir analiz tekniğidir (Braun & Clarke, 2006). Bu çalışmada önergeler, içeriklerine göre kodlanmış; tekrar eden temalar, söylem örüntüleri ve politik vurgular üzerinden kategorilere ayrılmıştır. Kodlama süreci manuel olarak yürütülmüş, analiz boyunca araştırmacı dikkatli bir biçimde önergelerin bağlamlarını ve içerik yönelimlerini gözlemiştir. Kodlar arasında benzerlik ve farklılıklar karşılaştırılmış, veriler 12 ana tema altında toplanmıştır. Tematik analiz sürecinde şeffaflık, izlenebilirlik ve kuramsal tutarlılık ilkeleri esas alınmıştır. Örnek bir kodlama biçimi Tablo 1'de sunulmuştur:

Tablo 1. Önergelere ilişkin örnek kodlama

Önerge- nin Yılı	Önerge Sahibi	Partisi	Önergenin Konusu	Kategori
2012	İstanbul Milletvekili Kadir Gökmen Öğüt	CHP	Türkiye’de suça itilen, kaçırılan, kötü muameleye maruz kalan ve bakıma muhtaç olan çocuklar ile çocuk işçiliğine ilişkin	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları
2019	Diyarbakır Milletvekili Remziye Tosun	HDP	Antalya Kumluca’da ve Diyarba- kır’da hayatını kaybeden çocuk işçilere ilişkin	Hayatını Kaybeden Çocuk İşçiler

Bu araştırmada kullanılan tüm veriler, herkesin erişimine açık olan Türkiye Büyük Millet Meclisi resmî web sitesinden elde edilmiştir. Çalışmada herhangi bir kişisel veri, özel mü-lakat ya da birey tanımlayıcı bilgi yer almadığı için etik kurul izni gerektirecek bir durum bulunmamaktadır. Bununla birlikte araştırma süreci boyunca bilimsel etik ilkelere tam anla-mıyla riayet edilmiştir. Veriler yalnızca araştırma amacıyla kullanılmış; önerge metinlerinde yer alan ifadeler orijinal bağlamından koparılmadan değerlendirilmiştir. Ayrıca çalışmanın şeffaflığını ve akademik dürüstlüğüne desteklemek amacıyla kullanılan tüm kaynaklar açık biçimde belirtilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda geçerlik, elde edilen bulguların araştırmanın amacına ve bağlamına uy-gun olup olmadığını; güvenilirlik ise verilerin tutarlılığını ve analiz sürecinin izlenebilirliğini ifade eder (Lincoln & Guba, 1985). Bu çalışmada geçerlik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla çeşitli stratejiler uygulanmıştır. Öncelikle verilerin sistematik bir şekilde seçilmesi ve yalnızca çocuk işçiliğiyle doğrudan ilgili olan yazılı soru önergelerinin analiz kapsamına alınma-sı, içerik geçerliğini güçlendirmiştir. Verilerin zaman aralığı açısından 20 yıllık bir dönemi (2005-2025) kapsaması, çocuk işçiliğine dair politik söylemlerin zamansal olarak izlenebil-mesine olanak tanımış ve kapsayıcı veri örneklemesi sağlanmıştır. Güvenirliği artırmak ama-cıyla kodlama süreci açık bir yöntemsel çerçevede yürütülmüş; önerge içerikleri doğrudan alıntılarla desteklenerek okura veri ile yorum arasındaki ilişkiyi izleme imkânı sunulmuştur. Kodlar arasında karşılaştırmalar yapılmış, örüntülerin oluşumu sırasında alternatif anlam-landırmalar dikkate alınmış ve analizin bütüncül tutarlılığı korunmuştur.

Bulgular

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmamızın ilk probleminde TBMM’ye çocuk işçiliği ile ilgili sunulan önergelerin dönemsel dağılımları ele alınmıştır. Bu önergelerin tematik dağılımı Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. 2005-2009 Arası Verilen Önergelerin Tematik Dağılımı

Yıl	Tema	Statü	f
2005	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi	Cevaplandı	2
2007	Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
2008	Çocuk İşçiliği ve İş Sağlığı Güvenliği	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi	Cevaplandı	4
	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
2009	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	3
	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Cevaplandı	1

Tablo 2’de yer alan önergeler; çocuk işçiliğiyle mücadele politikaları, çalışma koşulları ve denetimi, iş sağlığı ve güvenliği ile çocuk işçiliği istatistikleri gibi temalar altında toplanmıştır. Bu durum, çocuk işçiliğinin yalnızca nicel bir sorun olarak değil, aynı zamanda hukuki, yapısal ve uygulamaya dönük yönleriyle de Meclis gündemine taşındığını göstermektedir. Özellikle “Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi” başlığı altında 2008 yılında sunulan dört önerge, bu yıl içerisinde konunun Meclis’te daha yoğun biçimde tartışıldığını göstermektedir. Bununla birlikte, önergelerin statüsüne dair dağılım dikkat çekicidir. 2005 ve 2008 yıllarında sunulan önergelerin büyük bir kısmı süresi içinde cevaplanmışken, 2007 ve özellikle 2009 yılında sunulan önergelerin çoğunluğu “süresi geçtikten sonra cevaplandı” statüsünde yer almaktadır. Bu durum, çocuk işçiliği gibi aciliyet arz eden bir toplumsal soruna yönelik idari süreçlerde zaman zaman gecikmeler yaşandığını da göstermektedir. Nitekim 2009 yılında verilen dört önergenin üçünün süresi geçtikten sonra cevaplandığı görülmektedir.

Tablo 3’te 2010-2014 yılları arasında verilen önergelerin tematik dağılımı verilmiştir.

Tablo 3. 2010-2014 Arası Verilen Önergelerin Tematik Dağılımı

Yıl	Tema	Statü	f
2010	Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi	Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	2
	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	2
	Bölgesel Çocuk İşçiliği	Cevaplandı	1
2011	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
	Bölgesel Çocuk İşçiliği	Cevaplandı	1
2012	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	5
	Yasal Düzenlemeler ve Çocuk İşçiliği	Cevaplandı	1
	Bölgesel Çocuk İşçiliği	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
	Sektörel Çocuk İşçiliği	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
2013	Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	2
	Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi	Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	5
	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	1
	Bölgesel Çocuk İşçiliği	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	2
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	1
	Kayıt Dışı İstihdam ve İş Güvenliği	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
	Yasal Düzenlemeler ve Çocuk İşçiliği	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	2
	Çocuk İşçiliği ve İş Sağlığı Güvenliği	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
2014	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	2
	Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	3
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
	Sektörel Çocuk İşçiliği	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
	Yasal Düzenlemeler ve Çocuk İşçiliği	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	3
	Yasal Düzenlemeler ve Çocuk İşçiliği	Cevaplandı	1

2010-2014 yılları arasında TBMM’ye sunulan yazılı soru önergeleri incelendiğinde, çocuk işçiliği olgusu farklı temalar altında ele alınmış ve bu yıllar boyunca özellikle “Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları”, “Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi” ile “Çocuk İşçiliği İstatistikleri” temalarının öne çıktığı görülmektedir. Beş yıllık dönemde bu başlıklar altında toplamda en fazla önergenin 2012 ve 2013 yıllarında verildiği, 2014 yılında ise tematik çeşitliliğin arttığı anlaşılmaktadır. Özellikle “Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları” başlığı altında 2012 yılında beş önergenin sunulmuş olması, kamuoyunun ve milletvekillerinin bu dönemde konuya yönelik artan ilgisini yansıtmaktadır.

Ancak önergelerin yanıtlanma durumları incelendiğinde, dikkat çekici bir durum ortaya çıkmaktadır. 2010-2014 döneminde verilen önergelerin çok büyük bir kısmının “Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı” statüsünde olduğu görülmektedir (49 önergenin 38’i). Bu durum, yasama organı tarafından yürütmeye yöneltilen sorgulama ve denetim işlevinin, zamanında ve etkin bir şekilde karşılık bulmadığını göstermektedir. Özellikle “Çocuk İşçiliği İstatistikleri” teması altında yer alan önergelerin (12 önergenin 10’u) çoğunun bu statüde olması, çocuk işçiliğine dair sağlıklı veri talebinin karşılanmasında gecikmeler yaşandığını düşündürmektedir. Öte yandan, 2013 yılında bir önergenin “Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi” şeklinde sınıflandırılması, bazı önergelerin tamamen yanıtız kaldığını göstermesi bakımından kaygı vericidir.

Tematik çeşitlilik açısından ise, “Bölgesel Çocuk İşçiliği”, “Sektörel Çocuk İşçiliği”, “Yasal Düzenlemeler ve Çocuk İşçiliği” ve “Kayıt Dışı İstihdam ve İş Güvenliği” gibi başlıkların da öne çıkmaya başladığı 2012 sonrası dönemde, çocuk işçiliğinin daha geniş yapısal boyutlarıyla ele alınmaya başladığı gözlemlenmektedir. Bu durum, çocuk işçiliğinin yalnızca bireysel bir çalışma biçimi değil, aynı zamanda kayıt dışı ekonomi, bölgesel eşitsizlikler ve hukuki düzenlemelerle bağlantılı çok katmanlı bir sorun alanı olarak değerlendirilmekte olduğunu göstermektedir.

Tablo 4’te 2015-2019 yılları arasında verilen önergelerin tematik dağılımı verilmiştir:

Tablo 4. 2015-2019 Arası Verilen Önergelerin Tematik Dağılımı

Yıl	Tema	Statü	f
2015	Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi	Yasama Dönemi Sona Erdiğinden Hükümsüz Sayıldı	3
	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	2
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Yasama Dönemi Sona Erdiğinden Hükümsüz Sayıldı	1
	Göçmen Çocuk İşçiliği ve Hukuki Statü	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	1
2016	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	4
	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	2
	Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi	Cevaplandı	2
	Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	1
	Çocuk İşçiliği ve İş Sağlığı Güvenliği	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	2
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	2
	Göçmen Çocuk İşçiliği ve Hukuki Statü	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	2
	Göçmen Çocuk İşçiliği ve Hukuki Statü	Cevaplandı	1
	Göçmen Çocuk İşçiliği ve Hukuki Statü	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	1
2017	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	8
	Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliği ve İş Sağlığı Güvenliği	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	7
	Çocuk İşçiliği ve İş Sağlığı Güvenliği	Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	1
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	6
	Hayatını Kaybeden Çocuk İşçiler	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	2
	Kayıt Dışı İstihdam ve İş Güvenliği	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
	Sektörel Çocuk İşçiliği	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	2
	Sektörel Çocuk İşçiliği	Cevaplandı	1

2018	Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Yasama Dönemi Sona Erdiğinden Hükümsüz Sayıldı	3
	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	5
	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	2
	Göçmen Çocuk İşçiliği ve Hukuki Statü	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Yasama Dönemi Sona Erdiğinden Hükümsüz Sayıldı	3
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Yasama Dönemi Sona Erdiğinden Hükümsüz Sayıldı	1
	Sektörel Çocuk İşçiliği	Yasama Dönemi Sona Erdiğinden Hükümsüz Sayıldı	1
	Hayatını Kaybeden Çocuk İşçiler	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	2
2019	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	10
	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	8
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	2
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	8
	Hayatını Kaybeden Çocuk İşçiler	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
	Hayatını Kaybeden Çocuk İşçiler	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	5
	Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	1
	Sektörel Çocuk İşçiliği	Cevaplandı	1
	Yaralanan Çocuk İşçiler	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	1

2015-2019 yılları arasında TBMM'ye sunulan çocuk işçiliği temalı yazılı soru önergelerine ilişkin veriler, önceki dönemlere kıyasla nicel artış ve tematik çeşitlilik bakımından dikkat çekici bir eğilimi de yansıtmaktadır. Bu dönemde yalnızca çocuk işçiliğiyle doğrudan bağlantılı başlıklar değil, aynı zamanda “Göçmen Çocuk İşçiliği ve Hukuki Statü”, “Hayatını Kaybeden/Yaralanan Çocuk İşçiler”, “Kayıt Dışı İstihdam ve İş Güvenliği” gibi daha spesifik ve kırılgan gruplara yönelik alanlar da önergelere konu olmuştur. Buradan hareketle, çocuk işçiliği meselesinin meclis gündeminde daha derinlikli ve çok boyutlu bir biçimde ele alındığı ifade edilebilir.

Ancak önerge statülerine bakıldığında ciddi yapısal sorunlar göze çarpmaktadır. Pek çok önerge ya “Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı” ya da “Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi” şeklinde sonuçlanmıştır. Özellikle 2019 yılında çocuk işçiliğiyle mücadele politikalarına dair 10 önergeden yalnızca ikisi zamanında ya da süresi geçtikten sonra cevaplanabilmiş, sekiz önergeye ise hiç yanıt verilmemiştir. Bu bulgular, çocuk işçiliği gibi ciddi bir sosyal sorunun yasama-yürütme ilişkisi bağlamında etkin biçimde ele alınmadığını ortaya koymaktadır. Ayrıca “Yasama Dönemi Sona Erdiğinden Hükümsüz Sayıldı” statüsünde yer alan önergeler, meclis dönemlerinin değişimiyle birlikte gündeme alınamayan çocuk işçiliği konularının zaman aşımına uğradığını ve denetim işlevinin sekteye uğradığını göstermektedir. Bu durum özellikle 2018 yılında yoğun olarak görülmüş ve ilgili önerge sayısının çokluğu, yasama sürekliliğinin bu alandaki sorunları ele almada yetersiz kaldığını ortaya koymuştur.

Bu beş yıllık periyotta öncelikli temaların başında, “Çocuk İşçiliği İstatistikleri” ve “Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi” gelmektedir. Bu iki tema, toplam önerge sayısı bakımından diğer başlıkların önüne geçmekte ve politika yapıcılarının çocuk işçiliğiyle ilgili mevcut durumun nicel haritasını çıkarmaya ve sahadaki uygulamaları sorgulamaya öncelik verdiğini göstermektedir. “Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları” başlığı da bu dönemde yoğun bir şekilde ele alınmış; ancak önerge yanıtlarının çoğunlukla süresi geçtikten sonra verildiği veya hiç cevaplanmadığı dikkate alındığında, politik düzeyde niyet beyanlarının uygulama sürecinde yeterli karşılığı bulmadığı anlaşılmaktadır. Tablo 5’te 2020-2025 arası önergelerin tematik dağılımı sunulmuştur.

Tablo 5. 2020-2025 Arası Verilen Önergelerin Tematik Dağılımı

Yıl	Tema	Statü	f
2020	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	5
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	4
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
2021	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	2
	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	4
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	4
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Cevaplandı	4
	Şiddete Maruz Kalan Çocuk İşçiler	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
	Şiddete Maruz Kalan Çocuk İşçiler	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	1
	Yaralanan Çocuk İşçiler	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	1

Yıl	Tema	Statü	f
2022	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	2
	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Cevaplandı	2
	Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	3
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Cevaplandı	1
	Kayıt Dışı İstihdam ve İş Güvenliği	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
2023	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Yasama Dönemi Sona Erdiğinden Hüküm-süz Sayıldı	1
	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	2
	Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	4
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Cevaplandı	2
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	1
	Hayatını Kaybeden Çocuk İşçiler	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	2
	Hayatını Kaybeden Çocuk İşçiler	Cevaplandı	2
	Kayıt Dışı İstihdam ve İş Güvenliği	Cevaplandı	1
2024	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	6
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	5
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	1
	Hayatını Kaybeden Çocuk İşçiler	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1
2025	Çocuk İşçiliği İstatistikleri	15 Günlük Cevaplanma Süresi Devam Ediyor	1
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	15 Günlük Cevaplanma Süresi Devam Ediyor	7
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Cevaplanmadığı Gelen Kağıtlarda İlan Edildi	2
	Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	Cevaplandı	1
	Yaralanan Çocuk İşçiler	Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı	1

2020-2025 yılları arasında TBMM'ye sunulan çocuk işçiliği konulu yazılı soru önergelerinin tematik dağılımı incelendiğinde, önceki dönemlerde olduğu gibi “Çocuk İşçiliği İstatistikleri” ve “Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları” başlıklarının belirgin şekilde ön plana çıktığı görülmektedir. Özellikle 2020 ve 2021 yıllarında yoğunlaşan “Çocuk İşçiliği İstatistikleri” başlıklı önergelerin çoğunluğunun “Cevaplanmadığı Gelen Kâğıtlarda İlan Edildi” şeklinde sonuçlanması, ilgili kamu kurumlarının istatistiksel veri paylaşımı ve şeffaflık konusunda yetersiz kaldığını göstermektedir. Bu dönemin dikkat çekici yönlerinden biri, çocuk işçiliğinin farklı kırılganlık boyutlarının da önergelerle sorgulanmaya başlanmasıdır. Örneğin “Şiddete Maruz Kalan Çocuk İşçiler”, “Yaralanan Çocuk İşçiler”, “Hayatını Kaybeden Çocuk İşçiler” gibi başlıklar altında daha önceki dönemlere kıyasla spesifik sorun alanlarının gündeme getirildiği görülmektedir.

Bu durum, çocuk işçiliği sorununun artık yalnızca bir istihdam sorunu değil, aynı zamanda temel insan hakları ihlali ve sağlık güvenliği riski olarak ele alınmakta olduğunu açık bir göstergesidir. Ancak önerge cevaplanma oranları ve süreçleri açısından bakıldığında, ciddi eksiklikler devam etmektedir. “Süresi Geçtikten Sonra Cevaplandı” ya da “Cevaplanmadığı Gelen Kâğıtlarda İlan Edildi” statüsünde yer alan önerge sayılarının yüksek olması, yasama organının denetim işlevinin yürütme tarafından etkili biçimde karşılanmadığını ortaya koymaktadır. Bu durum, yürütme organlarının çocuk işçiliği konusunda sorumluluk alma, bilgi sağlama ve politikaların şeffaf biçimde uygulandığını kanıtlama konusunda yetersiz kaldığını göstermektedir.

2024 ve 2025 yıllarında “Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları” başlığı altında önerge sayısının yüksekliği ve bu önergelerin büyük bölümünün cevaplandırılmaması ya da geç cevaplandırılması, siyasi iradenin bu soruna yönelik söylemleriyle eylemleri arasındaki uyumsuzluğa işaret etmektedir. Ayrıca “15 Günlük Cevaplanma Süresi Devam Ediyor” statüsüyle belirtilen önergeler, sürecin devamlılığını ve yakın tarihlerde parlamenterlerin konuya yönelik hassasiyetlerinin sürdüğünü göstermektedir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt probleminde, TBMM'ye çocuk işçiliği ile ilgili sunulan yazılı soru önergelerinin siyasi partilere göre dağılımı ele alınmıştır. Tablo 6'da ise TBMM'ye verilen önergelerin partilere göre dağılımı sunulmuştur:

Tablo 6. TBMM'ye Verilen Önergelerin Partilere Göre Dağılımı

TEMALAR	CHP				BDP-HDP-DEM				MHP				İYİ P.				AK PARTİ				DİĞER (YRP+-DE-VA+İŞÇİ P.+YSP)			
	2005-2009	2010-2014	2015-2019	2020-2025	2005-2009	2010-2014	2015-2019	2020-2025	2005-2009	2010-2014	2015-2019	2020-2025	2005-2009	2010-2014	2015-2019	2020-2025	2005-2009	2010-2014	2015-2019	2020-2025	2005-2009	2010-2014	2015-2019	2020-2025
Bölgesel Çocuk İşçiliği	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çocuk İşçiliği İstatistikleri	1	5	30	8	-	3	9	10	1	4	1	-	-	2	2	3	-	-	1	-	-	-	-	3
Çocuk İşçiliği Koşulları ve Denetimi	6	6	9	1	-	-	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Çocuk İşçiliği ve İş Sağlığı Güvenliği	1	1	5	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları	5	10	16	23	-	-	5	11	-	3	1	-	-	-	2	9	-	-	-	-	-	-	-	1
Göçmen Çocuk İşçiliği ve Hukuki Statü	-	-	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hayatını Kaybeden Çocuk İşçiler	-	-	8	-	-	-	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Kayıt Dışı İstihdam ve İş Güvenliği	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sektörel Çocuk İşçiliği	-	1	5	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şiddete Maruz Kalan Çocuk İşçiler	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yaralanan Çocuk İşçiler	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Yasal Düzenlemeler ve Çocuk İşçiliği	-	6	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	13	31	77	37	0	5	28	25	1	11	2	-	0	2	4	12	0	0	1	-	-	-	-	7

Tablo 6'da yer alan TBMM'ye verilen önergelerin siyasi partilere ve temalara göre dağılımı, çocuk işçiliği sorununun parlamentoda siyasi partiler tarafından nasıl ele alındığını ortaya koymaktadır. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), tüm dönemlerde çocuk işçiliği sorununa ilişkin en çok önerge veren parti olarak dikkat çekmektedir. CHP'nin özellikle "Çocuk İşçiliği İstatistikleri" ve "Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları" gibi temalarda belirgin biçimde aktif olduğu görülmektedir. Bu durum, partinin çocuk işçiliğine ilişkin sorunun öncelikle veri temelli olarak değerlendirilmesini ve bunun üzerinden politika oluşturulmasını tercih ettiğini göstermektedir. Ayrıca CHP'nin 2010-2014 ve 2015-2019 dönemlerinde önerge sayılarının belirgin bir biçimde arttığı gözlenmektedir. BDP-HDP-DEM çizgisindeki partilerin ise özellikle "Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları", "Çocuk İşçiliği İstatistikleri" ve "Yasal Düzenlemeler ve Çocuk İşçiliği" gibi temalarda yoğunlaşan bir önerge dağılımına sahip oldukları dikkat çekmektedir. Bu partilerin göçmen çocuk işçiliği ve sektörel çocuk işçiliği gibi spesifik sorun alanlarında da etkin olduğu, çocuk işçiliğini sosyal adalet ve insan hakları perspektifiyle gündeme taşıdıkları anlaşılmaktadır. İYİ Parti (diğer partilere göre daha geç kurulduğu için) ve MHP'nin önerge sayıları ise göreceli olarak sınırlıdır. İYİ Parti'nin özellikle 2020-2025 döneminde "Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Politikaları" konusuna yoğunlaşması, partinin bu alandaki politik sorgulamalarını artırdığını göstermektedir. MHP ise düşük sayıda olsa da 2015-2019 döneminde "Çocuk İşçiliği İstatistikleri" ve "Yasal Düzenlemeler" konularında önerge vermiştir. AK Parti'nin çocuk işçiliğine yönelik önerge verme pratiğinin oldukça sınırlı kaldığı, verilerin sunulduğu tüm dönemlerde yalnızca birkaç önergeyle yetindiği dikkat çekmektedir. Bu durum, iktidar partisi olarak, yürütmenin uyguladığı politikaları denetleme konumunda olmasının yarattığı bir siyasi konumlanma olarak yorumlanabilir.

Son olarak diğer siyasi partilerin (YRP, DEVA, İşçi Partisi, YSP-Yeşil Sol Parti) toplamda sınırlı sayıda önerge verdiği ancak özellikle 2020-2025 döneminde çocuk işçiliği politikaları ve istatistikleri konularında aktif oldukları anlaşılmaktadır. Bu durum yeni siyasi oluşumların, çocuk işçiliği gibi sosyal sorunları gündemlerine aldıklarını göstermektedir. Sonuç olarak, parti bazında değerlendirildiğinde CHP ve HDP çizgisindeki partilerin çocuk işçiliği konusunu TBMM gündemine daha yoğun biçimde taşıdığı; iktidar partisi AK Parti'nin bu konudaki sorgulama faaliyetlerinin sınırlı olduğu; diğer muhalefet partilerinin ise yeni dönemde çocuk işçiliğine yönelik hassasiyetlerinin arttığı söylenebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne (TBMM) 2005-2025 yılları arasında çocuk işçiliği ile ilgili sunulan yazılı soru önergelerinin dönemsel dağılımı incelenmiş; elde edilen bulgular, literatür ışığında çok boyutlu olarak ele alınmıştır. Veriler, çocuk işçiliği olgusunun hem niteliksel hem de niceliksel bağlamda Meclis gündeminde yer bulduğunu, ancak bu gündemin kurumsal reflekslerle yeterince desteklenemediğini ortaya koymaktadır. İlk

olarak, önergelerde görülen tematik çeşitlenme, çocuk işçiliğinin artık yalnızca bir “emek” sorunu değil; aynı zamanda bir sosyal adalet, insan hakları ve çocuk koruma sorunu olarak ele alındığını göstermektedir. Göçmen çocuklar, şiddet mağdurları, hayatını kaybeden çocuk işçiler gibi başlıkların artışı, çocuk işçiliği konusunun çok boyutlu hale geldiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgu, UNICEF’in (2021) “child labour” tanımlarında öne çıkartılan yapısal eşitsizlikler ve çocukların korunma hakkı bağlamıyla örtüşmektedir. Benzer şekilde, Bourdieu’nün “sosyal sermaye” ve “kültürel sermaye” kavramları da bazı çocukların içinde bulundukları sosyo-kültürel çevrenin onları erken yaşta işgücüne ittiğini sosyolojik olarak açıklamaktadır (Bourdieu, 1986).

Önergelerin statüsüne ilişkin bulgular ise ciddi yapısal sorunlara işaret etmektedir. Cevaplanmayan veya süresi geçtikten sonra cevaplanan önergelerin yüksek oranı, TBMM’nin denetim işlevinin yürütme tarafından yeterince dikkate alınmadığı şeklinde değerlendirilebilir. Bu durum, Koca’nın (2020) belirttiği gibi, Türkiye’de parlamenter denetim araçlarının etkin kullanımıyla ilişkilidir. Ayrıca, yazılı soru önergesi gibi araçların çocuk hakları bağlamında etkisiz kaldığına dair gözlemler, yerli literatürde de yer bulmaktadır (Güler, 2022). Ekonomik olarak değerlendirildiğinde, önerge temalarında sıkça yer alan “kayıt dışı istihdam”, “sektörel çocuk işçiliği” ve “istatistik eksiklikleri” gibi konular, çocuk işçiliğinin Türkiye’de hâlen yapısal ekonomik bir sorun olduğunu göstermektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO, 2021), çocuk işçiliğiyle mücadelede en önemli etkenlerden birinin kayıt dışı ekonominin önlenmesi olduğunu belirtmektedir. Türkiye’de özellikle bölgesel eşitsizliklerin (örneğin Güneydoğu Anadolu bölgesinde yoğun çocuk emeği kullanımı) bu süreci pekiştirdiği, bölgesel temalı önergelerde de açıkça görülmektedir.

Pedagojik açıdan, çocuk işçiliğinin artışı, eğitim sisteminin kapsayıcılık düzeyinin ve kalite standartlarının sorgulanmasını beraberinde getirmektedir. Özellikle devamsızlık, okul terkleri ve düşük öğrenme çıktıları ile ilişkilendirilen çocuk işçiliği, eğitim politikalarının dönüştürücü etkisinden yeterince yararlanılamadığını kanıtlamaktadır (Gökşen vd., 2006). “İşte Değil Okulda” raporları ve ilgili STK’ların TBMM’deki faaliyetlerine rağmen, çocukların eğitimde kalmasını destekleyecek sosyal politikaların Meclis önergelerine yeterince yansımadağı da dikkat çekicidir (Bayram vd., 2024). Politik süreklilik açısından ise birçok önergenin “yasama dönemi sona erdiği için hükümsüz sayılması” dikkat çekicidir. Ortaya çıkan bu durum, çocuk işçiliği gibi süreklilik ve sürdürülebilirlik gerektiren bir sorunun, parlamenter düzeyde zaman zaman sekteye uğradığını da gün yüzüne çıkarmaktadır. Özellikle 2018-2019 yıllarında çok sayıda önergenin bu statüde kalması, çocuk haklarına ilişkin politikaların siyasal iradedden bağımsız olarak kurumsallaşmadığının somut bir göstergesi olarak ele alınabilir.

TBMM’ye çocuk işçiliğiyle ilgili sunulan 256 yazılı soru önergesinin yalnızca 39’unun zamanında cevaplandığı, büyük çoğunluğunun ya süresi geçtikten sonra cevaplandığı (134

adet) ya da hiç cevaplanmadığı (65 adet) görülmektedir. Bu durum, parlamenter denetim mekanizmasının etkinliğine dair ciddi soru işaretleri doğurmaktadır. Yasama organı tarafından yürütmeye yöneltilen bu denetim araçlarının işlevselliği, cevap verme oranları ve süreklilikleriyle doğrudan ilişkilidir. Süresi geçtikten sonra cevaplanan ya da hiç cevaplanmayan önergelerin toplamı (%77'den fazlası), TBMM'nin çocuk işçiliği gibi kritik bir insan hakları konusundaki denetim gücünün sınırlı kaldığını ortaya çıkarmaktadır.

Araştırmamızın ikinci alt problemine ilişkin elde edilen bulgular, TBMM'ye sunulan çocuk işçiliği konulu yazılı soru önergelerinin siyasi partilere göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu farklılık, çocuk işçiliği sorununun siyasi ideolojiler ve partilerin toplumsal meseleleri ele alış biçimleri doğrultusunda şekillendiğini kanıtlamaktadır. Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP), çocuk işçiliği bağlamında en fazla önerge veren parti olması, sosyal politika odaklı muhalefet anlayışının bir yansımasıdır. Özellikle "Çocuk İşçiliği İstatistikleri" ve "Mücadele Politikaları" temalarında belirgin bir yoğunluk görülmesi, partinin veri temelli politika geliştirme yaklaşımını benimsediği yönünde yorumlanabilir. Bu bağlamda Kıldal'ın (2021) çalışması, sosyal demokrasinin sabit bir ideoloji değil, toplumsal eşitlik, dayanışma ve sosyal güvenlik gibi temel değerler etrafında şekillenen dinamik bir siyasal hareket olduğunu ortaya koymaktadır. Sosyal demokrat partilerin tarihsel olarak "de-commodification" yani bireyleri piyasa bağımlılığından kurtarma yönünde politika üretme eğiliminde oldukları, özellikle sosyal haklar ve çocuk refahı gibi konularda aktif rol üstlendikleri anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, sosyal demokratların çocuk emeği ve yoksulluğuna ilişkin meselelere daha duyarlı ve müdahil olma eğilimleri, onların sosyal hakları güçlendirme ve eşit fırsatlar yaratma vizyonuyla tutarlıdır.

BDP-HDP-DEM çizgisindeki partilerin çocuk işçiliğini özellikle göçmen çocuklar, sektörel farklılıklar ve yasal düzenlemeler üzerinden ele alması, bu partilerin kimlik temelli, sosyal adalet eksenli politik perspektifleriyle uyumludur. Bu bağlamda, çocuk işçiliği olgusunu yalnızca ekonomik bir sorun değil, aynı zamanda bölgesel eşitsizlikler, hak ihlalleri ve kimliksel dışlanma biçiminde değerlendirmeleri dikkat çekicidir. Uluslararası literatürde etnik azınlıkların çocuklarının işgücü piyasasında daha kırılgan konumda olduğunu ortaya koyan çalışmalar (Edmonds & Pavcnik, 2005) bu siyasi duruşu anlamlandırmak açısından önemlidir. Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve İYİ Parti'nin önerge sayılarının sınırlı olması, bu partilerin çocuk işçiliğine ilişkin daha temkinli ya da sınırlı bir müdahil politika izlediklerini göstermektedir. Ancak İYİ Parti'nin 2020 sonrası dönemde çocuk işçiliğiyle mücadeleye yönelik önergeler sunması, bu alandaki söylemsel dönüşümün işareti olabilir.

AK Parti'nin çocuk işçiliği ile ilgili farklı dönemlerde diğer partilere göre oldukça az sayıda önerge vermesi iktidar partisi olması ile açıklanabilir. Zira soru önergeleri büyük ölçüde muhalefet partileri tarafından iktidar partisi ya da partilerine yöneltilmektedir. Aynı zamanda bu durum, iktidar partisinin çocuk işçiliğine ilişkin meseleleri Meclis gündeminden zıya-

de bakanlıklar ya da diğer alt kurumlar düzeyinde ele almayı tercih ettiğini düşündürmektedir. Ancak bunula birlikte literatürde, çocuk işçiliğiyle mücadelede siyasi irade ve kurumsal iş birliğinin önemine sıkça vurgu yapılmaktadır (Karagözoğlu ve Babaoğlu, 2022). İktidar partisinin bu süreçlerde daha aktif olması, mücadele politikalarının meşruiyetini güçlendirebilir. Son olarak, DEVA, YRP, YSP gibi yeni ya da küçük partilerin özellikle 2020 sonrası dönemde önerge sunmuş olmaları, çocuk işçiliğinin partiler üstü bir sosyal sorun olarak algılanmaya başladığını ve yeni politik aktörlerin bu konuyu gündeme taşımaya başladıklarını göstermektedir. Bu eğilim, Türkiye’de siyasi çoğulculuğun sosyal politika alanına da yansıdığını ve yeni toplumsal taleplerin Meclis’e taşınma kapasitesinin arttığını ifade etmektedir. Özetle, siyasi partilerin çocuk işçiliğine yaklaşımı ideolojik yönelimleriyle doğrudan ilişkilidir. CHP ve HDP çizgisindeki partiler konuya daha sistemli ve insan hakları temelli yaklaşırken; iktidar partisi ve bazı sağ partiler bu sorunu Meclis düzeyinde daha az gündeme taşımışlardır.

Bu çalışmada Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne 2005-2025 yılları arasında çocuk işçiliği ile ilgili sunulan yazılı soru önergeleri dönemsel, tematik ve siyasi parti dağılımı açısından incelenmiş; çocuk işçiliği olgusunun siyasal söylem ve parlamenter denetim mekanizmaları bağlamında nasıl ele alındığı ortaya konulmuştur. Bulgular, çocuk işçiliği meselesinin özellikle muhalefet partileri tarafından yoğun bir şekilde gündeme taşındığını, önerge temalarının zaman içinde çeşitlenerek daha kırılğan ve görünmez çocuk gruplarına yöneldiğini göstermektedir. Önergelerin büyük bölümünün ya süresi geçtikten sonra yanıtlandığı ya da hiç yanıtlanmadığı saptanmış; bu durum, yasama denetiminin etkinliği ve yürütmenin hesap verebilirliği açısından kaygı verici bir tablo ortaya koymuştur. Çocuk işçiliği temalarının özellikle “istatistikler”, “mücadele politikaları”, “koşullar ve denetim” başlıklarında yoğunlaştığı, fakat istatistik talebine dair önergelerin sıklıkla yanıtsız kaldığı gözlenmiştir. Siyasi parti bazında CHP ve HDP/DEM çizgisi konuya daha sistematik ve hak temelli yaklaştığı görülmektedir.

Araştırmının bulgularına bağlı olarak politika yapıcılara, çocuk işçiliği ile mücadelenin etkili biçimde yürütülebilmesi için öncelikle TBMM’nin denetim işlevinin güçlendirilmesi, yazılı soru önergelerine zamanında, açık ve veri temelli yanıtların verilmesi yasal bir zorunluluk haline getirilmesi önerilebilir. Ayrıca çocuk işçiliği konusunda elde edilen verilerin kamuoyuyla düzenli ve şeffaf şekilde paylaşılması sağlanmalıdır. Meclis’te çocuk haklarına yönelik çalışmalar yapan özel ihtisas komisyonlarının kurulması, çocuk işçiliği konusunda bütüncül ve sürdürülebilir politika üretimini destekleyecektir. Çocuk işçiliğine ilişkin önergelerin özellikle göçmen, mevsimlik ve şiddet mağduru çocuklara dair yeni kırılğanlık alanlarını gündeme taşınması, bu gruplara yönelik özel sosyal politika araçlarının geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Gelecekteki araştırmacılar için öneri olarak, yazılı soru önergelerinin nitel içerik analizi yoluyla söylem çözümlemesi yapılması, siyasi partilerin çocuk

işçiliğine yaklaşım tarzlarını daha derinlemesine ortaya koyabilir. Ayrıca TBMM'de çocuk işçiliği dışında kalan çocuk hakları konularının (örneğin çocuk adalet sistemi, eğitime erişim, dijital şiddet) da benzer yöntemlerle incelenmesi, çocuk politikalarının bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Abdullah, A., Huynh, I., Emery, C. R., & Jordan, L. P. (2022). Social norms and family child labor: A systematic literature review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(7), 4082. <https://doi.org/10.3390/ijerph19074082>
- Avşar, D., & Arslantaş, H. İ. (2024). Ortaokul öğrencilerinde okul terk riskinin incelenmesi. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 8(1), 108-125. <https://doi.org/10.32960/uead.1435067>
- Basu, K., & Van, P. H. (1998). The economics of child labor. *The American Economic Review*, 88(3), 412-427. <http://www.jstor.org/stable/116842>
- Bayram, M., Kaya, D., Ezer, U., & Karul, H. (2024). TBMM 27. Dönem çocuk işçiliğiyle mücadele analiz raporu. Çocuk İşçiliğini Önleme ve İzleme Derneği. <https://www.istedegilokulda.org/haber/tbmm-27-donem-cocuk-isciligiyle-mucadele-analiz-raporu-cikti/>
- Beleli, Ö. (2013). Mevsimlik tarım işçiliği ve çocuklar sorun analizi ve politika önerileri. Kalkınma Atölyesi. <https://www.pamuktaigucu.com/files/7886736a9mevsimlik-tarim-isciligi-ve-cocuklar---sorun-analizi-ve-politika-onerileri.pdf>
- Benek, S., & Baydemir, R. (2021). Mevsimlik tarımda çocuk işçiliğini azaltmak için bir model önermesi: 'Eğitime erişim ve iletişim birimi'nin kurulması. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 45-57.
- Berigel, S. (2017). Yoksulluk ve kayıt dışı istihdam bağlamında Türkiye'de çocuk işçiliği [Yüksek lisans tezi]. Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Beyazova, A. (2019). Kapsayıcı ve katılımcı okullar için eğitimcilere yönelik çocuk işçiliği ve ayrımcılıkla mücadele rehberi mevsimlik gezici tarım işçilerinin çocukları ve eğitim. İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi. <https://goc.bilgi.edu.tr/media/uploads/2021/06/24/mevsimlikgezicitarimisciligi-egitim-rehber.pdf>
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241-258). Greenwood.
- Bourdillon, M. F. C., White, B., & Myers, W. E. (2009). Re-assessing minimum-age standards for children's work. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 29(3/4), 106-117. <https://doi.org/10.1108/01443330910947480>
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Çapın, M. (2022). Türkiye'de çocuk işçiliği mevcut durum ve önerileri (Politika Notu: 2022/46). İlke İlim Kültür Eğitim Vakfı. <http://dx.doi.org/10.26414/pn045>
- Çöpoğlu, M. (2018). Türkiye'de çocuk işçiliği. *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 357-398.
- Dursun, S., & Aksakal, E. (2018). Çalışan çocukların sorunları üzerine bir araştırma. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(15), 41-56.

- Edmonds, E. V., & Pavcnik, N. (2005). Child labor in the global economy. *Journal of Economic Perspectives*, 19(1), 199-220. <https://doi.org/10.1257/0895330053147895>
- Fırat, E., & Karataş, K. (2023). Çocuk işçiliği, sokakta çalıştırılan ve yaşayan çocuklar ve eğitime etkisi. In *Erken çocukluk döneminde risk altındaki çocuklar ve eğitimi* (pp. 47-68). Nobel Yayınevi.
- Gökşen, F., Cemalcılar, Z., & Gürlesel, C. F. (2006). Türkiye’de ilköğretim okullarında okulu terk ve izlenmesi ile önlenmesine yönelik politikalar. *Eğitim Reformu Girişimi*. https://egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/T%C3%BCrkiyede-%C4%B0lk%C3%B6%C4%9Freti-Okullar%C4%B1nda-Okulu-Terk-ve-%C4%B0zlenmesi-ile-%C3%96nlenmesine-Y%C3%B6nelik-Politikalar_0.pdf
- Gülcan, M. G. (2021). Çocuk işçiliği öğretmen el kitabı. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. https://www.csgeb.gov.tr/Media/zcwdemhc/cocuk_isciligi_elkitabi.pdf
- Güler, F. (2022). Siyasi partilerin çocuk hakları ile ilgili TBMM bünyesindeki çalışmaları. *Disiplinlerarası Çocuk Hakları Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 74-82.
- International Labour Organization & UNICEF. (2021). Child labour: Global estimates 2020, trends and the road forward. <https://www.ilo.org/global/topics/child-labour/lang--en/index.htm>
- Kabeer, N. (2003). Gender equality, poverty eradication and the millennium development goals: Promoting women’s capabilities and participation (Gender & Development Discussion Paper Series No. 13). <https://cite-seer.xist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=3139976b5b95dd4f20f23e21ce956ffc256891d6>
- Kalaycı, C., & Karadeniz, M. (2023). Çocuk yoksulluğu ve çocuk işçiliğinin önlenmesinde sosyal korumanın rolü. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 9(2), 207-229. <https://doi.org/10.20979/ueyd.1292437>
- Karagözoğlu, Ö., & Babaoğlu, P. (2022). Türkiye’de çocuk işçiliğiyle mücadelede kurumsal yapı. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 57-75.
- Kızmaz, Z., & Bilgin, R. (2010). Sokakta çalışan/yaşayan çocuklar ve suç: Diyarbakır örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(32), 269-311.
- Kıldal, N. (2021). Basic income and social democratic policies. In N. Brandal, Ø. Bratberg, & D. E. Thorsen (Eds.), *Social democracy in the 21st century* (pp. 91-112). Emerald Publishing. <https://doi.org/10.1108/S0195-631020210000035005>
- Koca, Z. (2020). Bir siyasi denetim aracı olarak soru önergeleri ve işlevselliği üzerine düşünceler. *International Social Sciences Studies Journal*, 6(56), 526-534.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). But is it rigorous? Trustworthiness and authenticity in naturalistic evaluation. *New Directions for Evaluation*, 30, 73-84.
- Merriam, S. B. (2023). Nitel araştırma (S. Turan, Ed. & Trans.). Nobel Akademi. (Original work published 2009)
- Özdemir, N. E., Albayrak, E. A., & Korkutan, M. (2024). Türkiye’de çocuk işçiliği: Sağlık ve sosyal yaşam koşulları bağlamında bir değerlendirme. *Sosyal Bilimler Akademik Dergisi*, 1(7), 66-44.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2025). Yazılı soru önergeleri. <https://www.tbmm.gov.tr/denetim/yazili-soru-onergeleri>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). Çocuk işgücü anketi sonuçları, 2019. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Child-Labour-Force-Survey-2019-33807>

Ek: Örnek Önergeler

CHP Adana Milletvekili Ayhan Barut'un TBMM'ye Vermiş Olduğu Önerge

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih: **25 Kasım 2021**
Sayı: **37894**

54877

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularının Cumhurbaşkanlığı Yardımcısı Sayın Fuat Oktay tarafından yazılı olarak yanıtlanmasını arz ederim. 23.11.2021

Ayhan BARUT
Adana Milletvekili

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre 2020 yılında çocuk işçi sayısı 12 bin 457 olarak tespit edilmiş, 2021 yılının sonunda bu sayının 27 bine, 2022 yılının sonunda 28 bine ve 2023 yılının sonunda ise 29 bine ulaşacağı öngörülmüştür. Ülkemizde resmi olmayan verilere göre 2 milyonun üzerinde çocuk işçi bulunmakta, özellikle okulların kapanmasıyla birlikte başlayan yaz aylarında çocuk işçi sayısının 5 milyona yaklaştığı değerlendirilmektedir. Ülkemizin yarınları olan çocukları ekonomik yönden sömüren, eğitim sürecine zarar veren, sağlıklarını riske atarak, fiziksel, zihinsel, manevi ve sosyal gelişimine engel olan çocuk işçiliğiyle mücadele şarttır. Ülkemizin geleceği olan çocuklarımızın yarınları için, onları çocukluklarından mahrum bırakan bu tablonun değiştirilmesi gerekmektedir. Çocuk işçiliğinin önlenmesi, çocukları işgücü olarak görüp teşvik eden ve buna zorlayan koşulların belirlenmesi, bu vahim durumun önlenmesi amacıyla gerekli tedbirlerin alınması ve denetimlerin yapılması zorunluluktur.

Bu bağlamda;

- 1- Türkiye'de çocuk işçiliğiyle mücadele kapsamında neler yapılmaktadır?
- 2- Nedense sıfırlanamayan çocuk işçiliğiyle mücadele kapsamında etkin önlemler alınması için bir hazırlık yapılmakta mıdır?
- 3- Türkiye'de çocuk işçiliği konusunda net veriler elde edilmesi için ayrıntılı bir çalışma yapacak mısınız / yaptınız mı?
- 4- Ülkemizin geleceği olan çocukların yarınları için çocuk işçiliğiyle mücadele kapsamında yasal bir düzenlemeye ihtiyaç var mıdır?

CHP Adana Milletvekili Ayhan Barut'un TBMM'ye Vermiş Olduğu Önergesine Verilen Cevap

T.C.
CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanlığı
Tarih: 24/12/2021 15:37
Sayı: E-120.07-
093433
7154877

GÜNLÜDÜR

Sayı : E-48360949-610-57313

Konu : Soru Önergeleri-416

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : Kanunlar ve Kararlar Başkanlığının 08.12.2021 tarihli ve E-43452547-120.07-0923937 sayılı yazınız.

Anayasanın 98 inci maddesi uyarınca Başkanlığınızca tarafıma gönderilen yazılı soru önergelerinden, Cumhurbaşkanlığı Merkez Teşkilatı ile Cumhurbaşkanlığına Bağlı Kurum ve Kuruluşların görev alanına giren konulara ilişkin önergeler cevaplandırılmaktadır.

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi uyarınca bakanlıkların görev ve yetki alanına giren önergeler bakanlıklar tarafından cevaplandırılmaktadır.

Adana Milletvekili Sayın Ayhan BARUT tarafından verilen 7/54877 esas numaralı yazılı soru önergesinde bahsi geçen hususlar Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının görev ve yetki alanına girmektedir.

Bilgilerini ve gereğini arz ederim.

Fuat OKTAY
Cumhurbaşkanı Yardımcısı

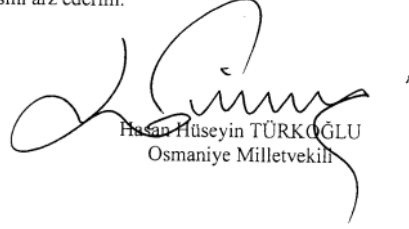
MHP Osmaniye Milletvekili Hasan Hüseyin Türkoğlu'nun TBMM'ye Verdiği Önerge

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ T.B.M.M. GRUP BAŞKANLIĞI
Tarih : 02.01.2013
Sayı : 2013/7992

15489

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıda zikredilen sorularımın Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Faruk ÇELİK tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Hasan Hüseyin TÜRKÖĞLU
Osmaniye Milletvekili

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Hakkında 182 sayılı sözleşmesi, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından 2001 yılında kabul edilmiştir. Bahsi geçen sözleşmede, en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğinin 18 yaş altındaki tüm çocuklar için yasaklanması ve ortadan kaldırılmasına yönelik ivedi ve etkin önlemlerin alınmasına ilişkin hükümler yer almaktadır.

1. Osmaniye ilinde "çocuk işçi" statüsünde yer alan kişi sayısı kaçtır?
2. Osmaniye ve tüm ülke kapsamında, Bakanlığınızca çocuk işçiliğinin önlenmesi konusunda alınan ek önlemler var mıdır?

MHP Osmaniye Milletvekili Hasan Hüseyin Türkoğlu'nun TBMM'ye Verdiği Önergeye
Verilen Cevap

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : 81109008 / 610- 73
Konu : Yazılı Soru Önergesi (7/15489)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 21.01.2013 tarih ve 103764 sayılı yazınız.

İlgi yazı ekinde yer alan Osmaniye Milletvekili Sayın Hasan Hüseyin TÜRKOĞLU tarafından verilen 7/15489 esas numaralı yazılı soru önergesine verilen cevap ekte sunulmaktadır.

Gereğini arz ederim.

Faruk ÇELİK
Bakan

EK : 1 Cevap (3 Sayfa)

İnönü Bulvarı No:42 Emek 06520 Ankara
Tel : 0312 212 20 72 – Faks : 0312 215 18 00
www.cs.gb.gov.tr

İrtibat : E. YARDIMCİEL Memur
Tel : 296 64 31
e-mail : eyardimciel@cs.gb.gov.tr